

Výuka v odborném výcviku

Hospitační arch

Petr Mach, Emil Kříž, Miroslava Miklošíková

Výuka v odborném výcviku

Hospitační arch

Petr Mach, Emil Kříž, Miroslava Miklošiková

Výuka v odborném výcviku. Hospitační arch.
Petr Mach, Emil Kříž, Miroslava Miklošíková

Odborná recenze: doc. PaedDr. Antonín Roják, CSc.; RNDr. Vojtěch Žák, Ph.D.
Jazyková korektura: Mgr. Radomír Novák
Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012.
ISBN: 978-80-87063-63-7

VÝUKA V ODBORNÉM VÝCVIKU. Hospitační arch.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Cíle nástroje a jeho uživatelé	5
3	Popis nástroje.....	6
4	Tvorba a ověřování nástroje.....	7
5	Pokyny pro práci s nástrojem	8
6	Práce s výsledky	9
7	Seznam pramenů.....	10
8	Přílohy	11
	Příloha č. 1 Výuka v odborném výcviku. Hospitační arch	
	Příloha č. 2 Výuka v odborném výcviku. Manuál k hospitačnímu archu	

1 ÚVOD

Hospitace bývá ve školní praxi nejčastěji vnímána jako prostředek kontroly úrovně přímé pedagogické práce učitele. Funkce hospitace je však mnohem širší. Prostřednictvím hospitace můžeme diagnostikovat vzdělávací potřeby učitele a žáků, podmínky realizace vzdělávacího procesu, úroveň vlastní pedagogické činnosti učitele a řadu dalších artefaktů vzdělávacího procesu. V našem pojetí je hospitace chápána jako komplexní diagnostická činnost s cílem získat relevantní informace o odborném výcviku na středních odborných učilištích, obecněji na školách poskytujících odbornou a profesní přípravu. Základním nástrojem této diagnostické činnosti byl zvolen hospitační arch pro odborný výcvik, prostřednictvím kterého lze diagnostikovat komplexní podmínky odborného výcviku.

2 CÍLE NÁSTROJE A JEHO UŽIVATELÉ

Cíle evaluačního nástroje

Cílem hospitačního archu je získání důležitých podkladů (indikátorů) zaměřených na:

- obsah a organizaci výuky odborného výcviku,
- proces učení teoretických předmětů a výcviku,
- metody a formy výuky odborného výcviku,
- podmínky, prostředí, sociální klima a role sociálních partnerů odborného výcviku,
- roli učitelů odborného výcviku a instruktorů,
- reflexi subjektů odborného výcviku.

Takto získané informace a výsledky analytického posuzování jsou určeny pro zkvalitnění vzdělávacího programu daného oboru. Především jde o úpravy kurikula odborného výcviku, zkvalitnění role odborného výcviku ve školním vzdělávacím programu (propojení s teoretickou výukou), spolupráci školy a sociálních partnerů, rozvoj osobnostního a profesního profilu učitele odborného výcviku.

Cílová skupina

Hospitační arch pro odborný výcvik je určen pro management školy (ředitel školy, zástupce ředitele pro odborný výcvik a pracovní vyučování), učitele odborného výcviku. Hospitační arch je použitelný na středních odborných školách (středních školách, integrovaných školách), středních odborných učilištích všech úrovní i na vyšších odborných školách jako diagnostický nástroj k vyhodnocování práce učitelů odborného výcviku a instruktorů.

3 POPIS NÁSTROJE

Hospitační arch má tři základní části.

1. **První část** obsahuje základní „identifikační údaje“ o škole, vzdělávacím oboru, ročníku a místě konání odborného výcviku. Uvedena jsou i jména učitele odborného výcviku a hospitujícího. Součástí identifikační části jsou i základní údaje o tématu vyučovací jednotky odborného výcviku (vyučovacího dne) a cílech výcviku ve všech základních rovinách (kognitivní, motorické a afektivní). Tyto informace byly zařazeny do identifikační části z toho důvodu, že lze získat ještě před vlastní hospitací v rámci prehospitalního rozhovoru hospitujícího s učitelem odborného výcviku.
2. **Druhá část** hospitačního archu, označená jako „pozorovací“, postihuje jevovou stránku odborného výcviku. Hospitující do záznamového archu stručně zapisuje pozorovatelné jevy a činnosti učitele odborného výcviku a žáků.
Základem je průřezový časový snímek sledované jednotky odborného výcviku, zachycující základní organizační a metodické stránky výcviku.

Následuje podrobnější záznam signifikantních znaků výcviku. Jde o problematiku plánování a řízení sledované vyučovací jednotky, otázku použitých metod a forem výuky a materiálních podmínek výcviku. Dále je posuzována motivace v kontextu s diagnostikou a výkonovým hodnocením (úvodní motivace jako fáze výcviku je zahrnuta do časového snímku výcviku). Závěr pozorovací části archu je věnován sociálnímu klimatu výcviku a používání komunikačních nástrojů, a to jak z hlediska učitele, tak i žáků.

Míru kvality a vhodnosti pozorovaných jevů a činností lze v záznamu vyjádřit pomocí uvedené škály (od 1 do 5). Škála nemá být použita pro „známkování“ učitele. Lze ji však použít pro následné statistické zpracování v rámci celé školy (kvantitativní i kvalitativní posouzení odborného výcviku v oborech vzdělávání na škole). Statistické šetření lze také rozšířit o vyhodnocování korelací mezi sledovanými jevy.

Hospitující musí do této části archu zaznamenávat pokud možno objektivní, přesné a nezkrácené údaje. V žádném případě je nelze nahrazovat pouhou subjektivní interpretací.

3. **Třetí část** hospitačního archu je nazvána „analytická“.

Analýza by měla komplexně odhalovat podstatu příčiny pozorovaných jevů a činností ve sledovaném výcviku. Při analýze se využívá hospitační arch, ale lze využít i jiné zdroje, např. výsledky výkonového hodnocení žáků, výrobky žáků, stanoviska sociálních partnerů. Předmětem analýzy jsou všechny uvedené znaky výcviku (plánování a řízení; metody a formy výuky; materiální podmínky; motivace a hodnocení; klima, vztahy a komunikace).

Důležitou součástí analýzy je i pohospitační rozhovor (hospitujícího s učitelem odborného výcviku). Tento rozhovor by měl následovat bezprostředně po skončení sledované vyučovací jednotky odborného výcviku.

Analýza je navíc rozšířena o profesní podmínky. V ní jsou zahrnuty: kvalifikace učitele, odborné, pedagogické, psychologické a metodické kompetence učitele, reflexe hospitujícího a sebereflexe učitele a možnosti kariérního růstu. Průběh a závěry provedené analýzy je nutné dotvářet společně s hospitovaným učitelem, protože hospitující nemusí vždy znát všechny faktory, které ovlivňovaly průběh a výsledky hospitované vyučovací jednotky.

4 TVORBA A OVĚŘOVÁNÍ NÁSTROJE

Na základě analýzy pramenů a s využitím bohatých empirických zkušeností členů realizačního týmu nástroje byla vytvořena základní struktura hospitačního archu. Tento koncept byl upravován na základě komparace se zahraničními internetovými zdroji. V této fázi tvorby nástroje byla akceptována řada podnětných připomínek odborného konzultanta Ing. Jaromíra Coufalíka, CSc. (Národní vzdělávací fond). Cenné byly i připomínky garanta typu evaluačního nástroje RNDr. Vojtěcha Žáka, Ph.D. (MFF UK v Praze). Odbornou část hospitačního archu spoluvytvářel Ing. Emil Kříž, Ph.D. (IVP ČZU v Praze). Pedagogicko-psychologickou část hospitačního archu spoluvytvářela PhDr. Miroslava Miklošíková, Ph.D. (VŠB TU Ostrava). Řešitelský tým vedl PaedDr. Petr Mach, CSc. (ZČU v Plzni). Jako výchozí formát hospitačního archu byl zvolen formát xls (Microsoft Excel).

Prvotní varianta hospitačního archu byla „předpilotně“ ověřována v reálném školním prostředí na Střední škole energetické a stavební v Chomutově. Druhá „předpilotáž“ byla realizována na SOUE v Plzni. Jejich cenné pragmatické připomínky vedly k podstatnému zjednodušení obsahu i formy hospitačního archu. Připomínky učitelů odborného výcviku a managementu škol z předpilotní fáze ohledně vysoké náročnosti na znalosti z teorie řízení odborného výcviku, pedagogicko-psychologických a didaktických disciplín vedly autory vytvořeného nástroje ke zpracování nápovědy k hospitačnímu archu. Nápověda má dvě formy. První forma je v podobě komentářů k jednotlivým buňkám formuláře hospitačního archu. Pro případ práce s hospitačním archem v tištěné podobě byl vytvořen dokument „Manuál k hospitačnímu archu“.

Celkem byly vytvořeny čtyři varianty hospitačního archu pro odborný výcvik.

Pilotní ověření hospitačního archu.

Pilotní ověření hospitačního archu bylo provedeno v reálných podmínkách různých středních škol a učilišť. Náhodně bylo vybráno šest škol s různými obory vzdělání. Byly to:

- ISŠ Jesenice (u Prahy),
- SOU Radotín,
- SŠS Chomutov,
- SOU Nerudova Plzeň,
- Střední škola teleinformatiky Ostrava,
- SZŠ Ostrava Poruba.

Ověřování hospitačního archu prováděli nezávisle dva různí pracovníci školy v různých oborech vzdělávání, které se na škole vyučují. Hospitace v odborném výcviku u konkrétních vyučujících probíhala v říjnu 2011. V záznamech hospitačního archu byla vynechána jména učitelů odborného výcviku z důvodu ochrany osobních údajů. Komunikace se školami probíhala v elektronické podobě. Hodnotitelé tohoto archu (hospitující) byli většinou členy managementu školy (zástupci ředitele pro odborný výcvik). Ve dvou případech to byli sami ředitelé škol, v jednom případě pak vedoucí učitel odborného výcviku. Hodnotitelé obdrželi metodický postup, jak s hospitačním archem pracovat a jak jej hodnotit. Po provedení hospitací zpracovali oponentský posudek na vlastní „Hospitační arch“ a posudek na „Manuál k hospitačnímu archu“.

Autorský tým tak získal dvacet vyplněných hospitačních archů a odpovídajících oponentských posudků. Včetně posudků na „Manuál k hospitačnímu archu“ to bylo padesát zpracovaných evaluačních dokumentů. Ověření se uskutečnilo v těchto vzdělávacích oborech:

- 41-51-E/01 Zemědělské práce,
- 41-52-H/01 Zahradník,
- 29-54-H/01 Cukrář,
- 41-55-H/01 Opravář zemědělských strojů,
- 41-55-E/01 Opravářské práce,
- 33/66-51-H/01 Prodavač,
- 33 /66-51-H/01 Aranžér,
- 26-41-L/01 Mechanik, elektronik,
- 33-56-H/01 Truhlář,
- 36-52-H/01 Instalatér a další.

Na základě posouzení a komparace připomínek hodnotitelů s hlavními záměry evaluačního nástroje byly vytvořeny finální dokumenty - „Výuka v odborném výcviku - Hospitační arch“ a „Manuál k hospitačnímu archu“.

5 POKYNY PRO PRÁCI S NÁSTROJEM

Hospitační arch byl primárně koncipován jako jeden z prostředků řízení a evaluace školy. Lze jím přímo posuzovat úroveň práce učitele odborného výcviku, diagnostikovat podmínky odborného výcviku, efektivitu výcviku, potřeby učitelů odborného výcviku a řadu dalších indikátorů uvedených v cílech tohoto nástroje. Vedle této komplexní diagnostiky průběhu odborného výcviku lze nástroj úspěšně využít i pro účely monotematické hospitace, která může být zaměřena na dílčí jevy odborného výcviku. Principy a pravidla vkládání údajů do pozorovací části archu jsou podrobně popsány v kapitole 4. Mírně obtížnější je objektivní zpracování analytické části hospitačního archu (včetně pohospitačního rozhovoru). Tento nástroj přispívá k jednotné metodice zpracování hospitací na škole. Analýza by se neměla omezovat jen na černobílé posuzování průběhu výcviku, na konstatování silných a slabých stránek. Hospitující by měl analytickou fázi uskutečňovat podle předem připravených kritérií, otázek.

Příklady otázek:

- Měl učitel jasně a přesně formulovaný cíl výcviku?
- Byly cíle výcviku v souladu se školním vzdělávacím programem a kurikulem výcviku?
- Vzbudily formulované cíle u žáků zájem?
- Měl výcvik návaznost na teoretickou výuku a předchozí výcvik?
- Uplatnil učitel prvky pozitivní motivace žáků?
- Projevili žáci zájem o probírané učivo?
- Udržel vyučující po celou dobu výcviku pozornost a soustředění žáků?
- Byl program výcviku pro žáky zajímavý?
- Byl výcvik dobře připravený a zorganizovaný?
- Vedl učitel žáky k aktivnímu dodržování bezpečnosti práce?
- Použil učitel vhodné metodické a didaktické postupy, používal učební pomůcky?
- Byly v průběhu výcviku vytvořeny dostatečné podmínky pro komunikaci?
- Vládla mezi žáky a vyučujícím přátelská atmosféra?
- Vedl učitel žáky k samostatnému řešení problémů?
- Uvedl učitel žákům návod, jak nejlépe činnosti zvládnout?
- Shrnl učitel v závěru výcviku základní učivo a zhodnotil výkony žáků?
- Byly splněny cíle vyučovací jednotky odborného výcviku?

Uvedená kritéria (otázky) by si měl hospitující volit především s ohledem na hlavní cíl hospitační činnosti.

Uvádíme ukázkou bipolární analýzy pro cílové kategorie

správně	nesprávně
Učitel odborného výcviku jasně stanovuje cíle výcviku, formuluje a vytváří podmínky k dosažení stanovených cílů, sděluje způsoby a kritéria hodnocení výkonů, ověřuje si pochopení cílů žáky. Žáci se spolupodílejí na formulování cílů, reflektují je, prezentují a obhajují postupy a výsledky své práce.	Cíle jsou formulované vágně, v průběhu výcviku se neodůvodněně mění. Žáci cílům nerozumějí, neztotožňují se s nimi, svévolně je upravují. Hodnocení je neobjektivní, nekonkrétní, je zaměřené jen na výčet nedostatků a chyb.

Výsledky analytické části by měly být hospitujícím formulovány v kategoriích: oceňuji – navrhuji – doporučuji - ukládám.

Závěry plynoucí z hospitace by měly být směřovány nejen k osobě učitele odborného výcviku, ale i ke škole. Celá hospitační činnost by měla být vedena v pozitivním duchu. Závěry by měly být formulovány přesně, srozumitelně, měly by naznačovat způsoby řešení a měly by být splnitelné. Primární forma hospitačního archu je elektronická (xls). Práce s hospitačním archem v této formě je výhodná vzhledem k rychle dostupné nápovědě. K jednotlivým buňkám je připojen komentář obsahující základní pokyny k jejich vyplňování. Při použití notebooku je pak výhodná vysoká mobilita a konektivita, rychlost a pružnost při vkládání údajů do archu. Zpracování hospitačního archu je tak možné v téměř libovolném prostředí odborného výcviku (třeba na hrázi školního rybníku). Elektronická forma je výhodná vzhledem k rozšiřující se elektronické spisové službě ve státních institucích, nevýhodná v případě neadekvátního nastavení formátu buněk, což se může negativně projevat při tisku.

Hospitující může pracovat rovněž s tištěnou formou hospitačního archu. Nápověda pro práci s archem je pak dostupná v tištěné formě jako „Manuál k hospitačnímu archu“.

6 PRÁCE S VÝSLEDKY

Hospitační činnost v odborném výcviku na škole je zpravidla náplní práce zástupce ředitele školy pro praktické vyučování. Tento funkcionář školy má realizovat určitý předepsaný počet hospitací v měsíci, má stanovenou přímou vyučovací povinnost a má také zajišťovat organizační činnosti vyplývající z uvedené funkce. To vše znamená poměrně velké pracovní zatížení. V několika oponentských posudcích byla tato skutečnost dávana do souvislosti s rozsahem, hloubkou a náročností hospitačního archu. Toto stanovisko bylo uváděno ve třech případech, a to vždy po první hospitaci s využitím posuzovaného hospitačního archu. Všichni hodnotitelé se však shodli v názoru, že při druhé hospitaci byla práce s hospitačním archem výrazně jednodušší. Oceňovali systémové uspořádání sledovaných jevů v odborném výcviku, jednoznačné kritériální hodnocení míry sledovaných jevů, jednoduchost archivace záznamu v elektronické podobě atd. Poté co pochopili princip hospitačního archu, ho začali vnímat jako nástroj, který jim dokáže zefektivnit jejich náročnou hospitační činnost.

Výhodou tohoto nástroje je to, že sjednocuje metodiku hospitační činnosti na celé škole. Lze jej po drobných úpravách využít i pro hospitace v teoretických předmětech.

Výsledky plynoucí z hospitačních archů je možné klasifikovat do pěti nejdůležitějších indikátorů odborného výcviku:

- 1. Obsah výuky odborného výcviku (kurikulum odborného výcviku).**
Dílčí kategorie - soulad skutečného obsahu odborného výcviku s ŠVP, soulad obsahu výcviku s odpovídající NSK (národní soustava kvalifikací), případně EQF (evropský rámec kvalifikací). Do jaké míry napomáhá program výcviku rozvoji klíčových a odborných kompetencí atd.
- 2. Proces učení.**
Dílčí kategorie - jak přispívá odborný výcvik k rozvoji procesů učení u žáků (vytváření vědomostí, dovedností, postojů, hodnotových struktur, ...). Jak je teoretická výuka propojena s praktickým vyučováním a odborným výcvikem.
- 3. Metody a formy výuky v odborném výcviku.**
Dílčí kategorie - jak volba a použití metod a forem reflektuje cíle odborného výcviku. Jak volba metod odpovídá materiálním podmínkám výcviku, potřebám žáků. Jak metody a formy výcviku korespondují s obecnými pedagogickými, psychologickými a didaktickými zákonitostmi vzdělávacího procesu atd.
- 4. Prostředí a materiální podmínky odborného výcviku.**
Dílčí kategorie – jakým způsobem škola zajišťuje vhodné podmínky pro výcvik, vybavení pomůckami, dostupnost nejnovějšího zařízení a technologií, vybavení technickými výukovými prostředky, kvalita a úroveň spolupráce se sociálními partnery atd.
- 5. Role učitelů odborného výcviku a instruktorů.**
Dílčí kategorie – reflexe a sebereflexe práce učitelů odborného výcviku (instructorů), kvalifikace odborná, pedagogická, didaktická, profesní růst a kariérní řád, profesní profil atd.
Systémové informace z hospitačního archu umožňují škole zařazovat také další indikátory, které odpovídají potřebám a evaluačním procesům školy, např.:
- 6. Klima školy (odborného výcviku).**
- 7. Komunikace a jiné.**
Hospitační arch je koncipován jako diagnostický nástroj využitelný v procesu evaluace školy. Interpretace výsledků má být prováděna jak v rovině normativní (srovnávání výsledků hospitací u všech učitelů odborného výcviku ve všech oborech vzdělání na škole), tak i v rovině kritériální (srovnávání výsledků hospitací s programy výuky, ŠVP, NSK atd.).
Aby mohlo dojít k naplnění této funkce, je třeba výsledky hospitací (včetně dílčích kategorií) zařadit do celkového kontrolního a informačního systému školy. Optimální by bylo přeměnit formát hospitačního archu (MS Excel) na aplikaci, která by dokázala spolupracovat s objektivním evaluačním nástrojem školy.

7 SEZNAM PRAMENŮ

- Cikaničová, M. (2008). *Kontrolní a hospitační činnost zástupce ředitele školy*. Praha: NIVD.
- Čadílek, M. (2005). *Didaktika praktického vyučování I*. Brno: Masarykova Univerzita.
- Černohorský, Z. (1996). *Odborné vzdělávání v ES*. Praha: ÚIV.
- Jiříčka, M. (2007). *Hospitační činnost v praxi ředitele základní a střední školy*. Praha: NIDV.
- Kadečka, J. (1998). *Kvalita vzdělávání – odpověď na výzvy budoucnosti*. Praha: UI.
- Kašparová, J., & kol. (2007). *Metodika tvorby školních vzdělávacích programů SOŠ a SOU*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání.
- Klečková, G., Mach, P., & kol. (2007). *Pedagogická praxe na základních a středních školách*. Plzeň: Západočeská univerzita.
- Kol. (2007). *Rozvoj kvality odborného vzdělávání v Evropě*. Ed. Michek, S. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání.
- Kříž, E. (2010). *Didaktika praktického vyučování* (Studijní opora, skriptu), Praha: IVP ČZU.
- Kuchtík, F., Kříž, E., & Kraus, Z. (2001). *Praxe, učebnice pro střední zemědělské odborné školy*. Praha: Credit.
- Macbeath, J., & al. (2000). *Self-evaluation in European Schools. A story of chase*. London: Routledge Falmer.
- Rys, S. (1988). *Hospitace v pedagogické praxi*. 3th ed. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Standard středoškolského odborného vzdělávání* (1998), Praha: MŠMT.
- Vojtěch, J., Trhlíková, J., Skácelová, P., & kol. (2011). *Odborné školy a jejich sociální partneři*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání.
- Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) č. 561/2004 Sb.*
- Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů č. 563/2004 Sb.*

Internetové prameny

- Effective Lesson Observations with IRIS Conner.
Dostupné na: <http://www.irisconnect.co.uk/we-enable/effective-lesson-observations>
- Classroom Observation Training Day.
Dostupné na: http://www.englishuk.com/uploads/assets/training/Observation_day_leaflet_16_May_09.pdf
- Lesson Observation Training Form for DTLLS Mentors.
Dostupné na: <http://www.plymouth.ac.uk/files/extranet/docs/EDU/CETT%20Lesson.pdf>
- Obst, O. Hospitace v práci ředitele školy. UL 2005/6, ŘL 1-8.
Dostupné na http://www.scv.upol.cz/cms_dokumenty/Hospitace.doc
- Peer Observation Guidelines and Recommendations.
Dostupné na: <http://www1.umn.edu/ohr/teachlearn/resources/peer/guidelines/>
- Training ELTeachers.
Dostupné na: <http://elteachertrainer.wordpress.com/>
- Vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři.
Dostupné na <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-13-2005-sb-1>.
- Vyhláška č. 374/2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 13/2005 Sb.
Dostupné na <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-374-2005-sb>

8 PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Výuka v odborném výcviku. Hospitační arch

Základní identifikační údaje

Škola/obor vzdělání					Datum	
Ročník		Třída		Skupina		Počet žáků
Pracoviště OV					Jméno učitele OV	
					Hospitující	
Téma						
Kognitivní cíle (popsat)						
Dovednostní cíle (popsat)						
Výchovné cíle (popsat)						

Pozorovací část

Časová struktura vyučovací jednotky

čas	popis činnosti		poznámka
	úvodní organizační část		
	motivace, ověřování a aktualizace teoretických znalostí		
	instruktáž		
	procvičování, samostatná práce		
	hodnocení		
	závěrečná organizační část		
	jiná činnost (uvést a zařadit)		

Škály pro posouzení sledovaných jevů

1	2	3	4	5
výborně	velmi dobře	dobře	dostatečně	nedostatečně

A Plánování a řízení

sledovaný jev	upřesnění	hodnocení
1 soulad cílů s kurikulem		
2 organizační a materiálové zajištění výuky		
3 návaznost na teoretické předměty		
4 rozvoj klíčových kompetencí		
5 rozvoj odborných kompetencí		

B Použití metod a forem výuky

sledovaný jev	upřesnění, vhodnost použití	hodnocení
1 metody verbální		
2 metody demonstrační		
3 metody pracovní		
4 metody problémové		
5 instruktáž		
6 jiné (popsat)		
7 frontální výuka		
8 skupinová výuka		
9 individuální		
10 jiná (popsat)		

C Materiální podmínky výuky

sledovaný jev	upřesnění	hodnocení
1 úroveň materiálního vybavení pracoviště		
2 úroveň vybavení učebními pomůckami a technickými výukovými prostředky		
3 úroveň zajištění hygienických podmínek pracoviště		
4 zajištění a dodržování bezpečnosti práce při výuce		

D Motivace a hodnocení

sledovaný jev		upřesnění	hodnocení
1	způsoby motivace		
2	způsoby hodnocení výkonu žáků		
3	postupy při rozvíjení sebehodnocení		

E Klima, vztahy, komunikace

sledovaný jev		upřesnění	hodnocení
1	úroveň komunikace UOV se žáky		
2	úroveň neverbální komunikace		
3	vztah UOV k žákům		

Analytická část

A Plánování a řízení

--

B Použití metod a forem výuky

--

C Materiální podmínky výuky

--

D Motivace a hodnocení

--

E Klima, vztahy, komunikace

--

F Profesní podmínky

--

Příloha č. 2 Výuka v odborném výcviku. Manuál k hospitačnímu archu

Preambule

Tento dokument má sloužit jako rukověť pro uživatele hospitačního archu navrženého pro komplexní evaluaci odborného výcviku. Usnadňuje a upřesňuje vkládání důležitých dat, čímž napomáhá k jednotnosti a jednoznačnosti při používání hospitačního archu v různých oborech vzdělání. Hospitujícímu napomáhá orientovat se v základních pedagogicko-psychologických, didaktických i odborných složkách odborného výcviku. Hospitující nemusí reagovat v záznamu z hospitace na všechny uvedené atributy sledovaných jevů (činností), může však doplnit i další atributy, které nejsou v manuálu uvedeny. Při hospitaci zaměřené na dílčí cíle, části a jevy ve sledovaném výcviku pak manuál naznačuje hloubku a rozsah jednotlivých jevů a činností učitele odborného výcviku.

Hospitační arch se skládá ze tří částí:

- základních identifikačních údajů,
- pozorovací části,
- analytické části.

Záznamy v pozorovací části hospitačního archu mohou být stručné, ale jednoznačné. Obsahují pouze pozorovatelné údaje - jevovou stránku odborného výcviku. Není proto nutné do nich vnášet subjektivní dojmy a soudy. Přesto je v této části uvedena škála na hodnocení sledovaných jevů a činností. Použitá škála nemá za cíl „známkovat“ učitele, ale je určena pro vyjádření míry kvality nebo posouzení vhodnosti posuzovaného jevu. Výsledky škálování je možné využít i pro následné statistické zpracování.

V analytické části (součástí pohospitačního rozhovoru) je pak záznam analýzy, posouzení a zdůvodnění celého procesu výcviku s návrhy na konkrétní následná opatření.

Základní identifikační údaje

Obor vzdělání – Napište název školy, přesný název oboru vzdělání a jeho identifikační číslo (musí odpovídat RVP a ŠVP). Např. 23-45-L/01 Mechanik seřizovač.

Datum – Uvedte přesné datum praktické vyučovací jednotky, kdy proběhla hospitace (den, měsíc a rok - např. 19. 05. 2011).

Ročník – Uvedte ročník oboru vzdělání, který žáci studují (např. 3. ročník).

Třída – Uvedte konkrétní třídu v daném oboru vzdělání (např. 2. ZA).

Skupina – V případě rozdělení žáků do skupin uvedte učební skupinu (např. 1. skupina).

Počet žáků – Uvedte oficiální počet žáků v učební skupině a skutečný počet přítomných žáků.

Pracoviště – Uvedte konkrétní pracoviště středního odborného učiliště (např. zelinářské pozemky školního zahradnictví v Kroměříži).

Jméno učitele – Uvedte jméno a příjmení učitele odborného výcviku (nadále UOV), jeho titul (např. Bc. Jan Opatrný).

Hospitující – Uvedte jméno a příjmení hospitujícího, jeho titul a funkci (např. Ing. Václav Novák, zástupce ředitele pro odborný výcvik).

Téma – Uvedte přesně téma (případně i podtémata) praktické vyučovací jednotky. Téma musí odpovídat učební osnově předmětu odborný výcvik daného oboru vzdělání a také zápisu do deníku odborného výcviku.

Kognitivní cíle – Uvedte, kterých kognitivních cílů mají žáci dosáhnout – formulujte je přesně a konkrétně pro výuku odborného výcviku v dané praktické vyučovací jednotce. Zaměřte se na přesnost, jasnost, jednoznačnost a také kontrolovatelnost těchto cílů. Zhodnoťte, do jaké míry bylo těchto cílů dosaženo.

Dovednostní cíle – Uvedte, kterých dovednostních cílů mají žáci v dané praktické vyučovací jednotce dosáhnout. Zaměřte se na přesnost, jasnost a jednoznačnost při formulování cílů učitelem odborného výcviku. Posudte, jak si žáci praktické dovednosti (jednotlivé pracovní úkony, pracovní operace, popřípadě pracovní postupy) dokázali osvojit, a na tomto základě vyhodnoťte, do jaké míry bylo dovednostních cílů dosaženo.

Výchovné cíle – Uvedte vhodnost stanovení výchovných cílů, jejich realizaci vyplývající z průběhu a organizace praktické vyučovací jednotky. Posudte neformálnost respektive formálnost jejich plnění (např. žáci si uvědomí, budou zodpovědní, upevní si vůli...).

Motivace – Uvedte, zda UOV žáky přiměřeně a účinně motivoval v úvodu vyučovací jednotky i v jejím průběhu. Zhodnoťte, jak se učitel odborného výcviku podařilo žáky zaujmout a získat k dodržování pracovních postupů, bezpečnosti a hygieny práce, tvořivosti, ekonomičnosti atd.

Pozorovací část

Stručně a jednoznačně zaznamenejte jevy, které lze postřehnout pozorováním jednání a chování všech subjektů výcviku.

Časová struktura vyučovací jednotky

Popis činnosti – Popište přesně činnosti učitele odborného výcviku. Respektujte jednotlivé následující položky.

Čas – Uvedte dobu trvání činnosti v hodinách a minutách (např. 1: 15).

Poznámka – Uvedte strukturu a obsah činnosti.

Úvodní organizační část – Zaměřte se na zahájení vyučovací jednotky. Uvedte, jak učitel odborného výcviku provedl kontrolu docházky, osobních ochranných pracovních pomůcek a zdravotního stavu žáků. Posudte případné rozdělení žáků do skupin, zajištění střídání žáků v jednotlivých skupinách a další organizaci práce (viz deník evidence výcviku).

Motivace, ověřování a aktualizace teoretických vědomostí – Uvedte, zda UOV žáky přiměřeně a účinně motivoval v úvodu vyučovací jednotky i v jejím průběhu. Zhodnoťte, jak se UOV podařilo žáky zaujmout a získat k dodržování pracovních postupů, bezpečnosti a hygieny práce, tvořivosti, ekonomičnosti atd. Sledujte způsob, jakým prověřoval teoretické vědomosti žáků z daného tématu. Posudte správnost, jasnost a jednoznačnost jednotlivých otázek, které učitel odborného výcviku žákům kladl. Ohodnoťte, jak dalece jeho otázky navazovaly na učivo z minulé praktické vyučovací jednotky.

Instruktaž – Posudte vhodnost využití instruktáže s ohledem na fázi vyučovací jednotky, ve které byla používána. Upřesněte a ohodnoťte formu instruktáže vzhledem k cílům odborného výcviku. Posudte jasnost, přesnost, názornost, rozfázování pracovních postupů na jednotlivé pracovní operace a pracovní úkony.

Procvičování, samostatná práce – Uvedte, jak UOV řídil, kontroloval a korigoval činnost žáků při nábízení jednotlivých praktických dovedností. Charakterizujte počínání žáků při samostatné práci (zda pracovali samostatně, nebo jim musel učitel často radit či pomáhat).

Hodnocení – Uvedte, jaké typy, formy a metody hodnocení (včetně slovního hodnocení) učitel používá pro hodnocení úrovně vědomostí, dovedností a výkonů žáků. Posudte, zda a jak přesně vymezil a zdůvodnil podmínky a kritéria výkonového hodnocení. Uvedte, zda UOV využívá průběžnou diagnostiku a zda začleňuje její výsledky do celkového hodnocení.

Závěrečná organizační část – Uvedte, jakým způsobem zakončil UOV praktickou vyučovací jednotku, jak zajistil úklid pracoviště, očištění, ošetření, údržbu a uložení vyučovacích pomůcek, nářadí, strojů a zařízení, materiálu, popřípadě výrobků.

Jiná činnost – Praktická vyučovací jednotka nemusí nutně obsahovat jen výše popisované články struktury. Může mít řadu variant, které učitel zvolí. V tomto případě zaznamenejte další články struktury OV a popište je (vycházejte ze zažitého postupu z předchozího posuzování a hodnocení praktické vyučovací jednotky).

Škály pro hodnocení sledovaných jevů – Míru kvality pozorovaných jevů vyjadřujte číselnou škálou od 1 do 5. Jednička znamená největší míru, 5 nejmenší míru kvality (nebo vhodnosti použití).

A Plánování a řízení

Soulad cílů s kurikulem – Posudte, zda kognitivní, dovednostní i výchovné cíle jsou v souladu s kurikulem, zda jsou cíle formulovány srozumitelně pro žáky. Zaměřte se především na cíle dovednostní a zvažte, do jaké míry se jich podařilo učiteli dosáhnout (průběh odborného výcviku odpovídal stanoveným cílům).

Ohodnoťte stupeň souladu cílů s kurikulem v rozsahu 1 – 5.

Organizační a materiálové zajištění výuky – Zhodnoťte výuku po stránce materiálního i organizačního zajištění (dostatečný počet připravených pracovních činností a vhodných úkolů). Posudte vhodnost použití didaktických pomůcek, nářadí, strojů a zařízení. Ohodnoťte především jejich účinnost. U zpracovávaného materiálu se zaměřte na jeho kvalitu, množství a využitelnost pro dané téma. U organizačního zabezpečení posudte, jak UOV projednal zajištění OV s vedoucími i ostatními pracovníky pracoviště (sociálním partnerem, instruktory), jakým způsobem zajistil jednotlivá pracoviště, zajistil speciální ochranné pomůcky, popřípadě jak připravil další možné varianty praktické vyučovací jednotky.

Ohodnoťte vhodnost a dostatečnost zajištění výuky v rozsahu 1 – 5.

Návaznost na teoretické předměty – Posudte, zda a do jaké míry navazovalo dané učební téma na ostatní teoretické odborné i všeobecně vzdělávací předměty. Posudte, jak se učivo vzájemně prolínalo, jak spolu souviselo. Uvedte, zda žáci chápali souvislosti mezi jednotlivými předměty a dokázali svých teoretických vědomostí samostatně využívat. Uvedte, zda UOV zařadil dovednost žáků využívat všech svých teoretických vědomostí mezi kritéria, která pozitivně ovlivňují jejich výkony a tím i hodnocení.

Využívání mezipředmětových vztahů (ale i dílčích, vnitropředmětových) ohodnoťte v rozsahu 1 – 5.

Rozvoj klíčových kompetencí – Zhodnoťte, zda byly při výuce rozvíjeny klíčové kompetence žáků. Uvedte, které konkrétní kompetence byly rozvíjeny při osvojování praktických dovedností.

Úroveň jejich rozvíjení ohodnoťte v obvyklém rozsahu 1 – 5.

Rozvoj odborných kompetencí – Posudte vhodnost a stupeň dosažení odborných kompetencí, kterých žáci dosáhli. Uvedte, zda jsou v souladu s učební osnovou odborného výcviku vycházející z ŠVP (respektive RVP) daného oboru vzdělání nebo z profilu absolventa oboru.

Úroveň rozvíjení těchto kompetencí rovněž ohodnoťte v požadovaném rozsahu 1 – 5.

B Použití metod a forem výuky

Metody verbální – Uvedte, které verbální metody UOV využíval při výuce (výklad, vysvětlení, popis, řízený rozhovor, heuristické metody atd.). Zaměřte se na jejich vhodnost, účinnost, úroveň a také na schopnost učitele je adekvátně využít ve výuce odborného výcviku.

Vhodnost a kvalitu jejich použití ohodnoťte v rozsahu 1 – 5.

Metody demonstrační – Uvedte, které demonstrační metody UOV využíval při výuce a zda je vhodně kombinoval s metodami verbálními. Zaměřte se na jejich vhodnost a účinnost ve výuce odborného výcviku (propojení s pojmovým učením, abstraktním myšlením a praktickou činností). Můžete posoudit manuální zručnost UOV.

Kvalitu jejich použití ohodnoťte v rozsahu 1 – 5.

Metody pracovní – Uvedte, které pracovní metody UOV využíval ve výuce. Uvedte, zda byly přiměřené a efektivní s ohledem na věk a pohlaví žáků, rozsah praktické vyučovací jednotky, pracovní podmínky a charakter praktické činnosti. Zaměřte se na jejich vhodnost a účinnost.

Kvalitu jejich použití ohodnoťte v rozsahu 1 – 5.

Metody problémové – Uvedte, které problémové metody UOV ve výuce využíval (problémové vyučování, projektové vyučování, metody inscenační či diskuzní, metody participativní - situační metody, případové studie, brainstorming atd.). Posudte vliv těchto metod na aktivizaci žáků. Zaměřte se na jejich vhodnost a účinnost, dále také na schopnost učitele přiměřeně a správně je využít v průběhu výuky odborného výcviku.

Kvalitu jejich použití ohodnoťte v rozsahu 1 – 5.

Instruktáž – V praktickém vyučování mnohdy dominují komplexní metody, např. metody instruktáže. Uvedte, zda UOV zařadil instruktáž ústní, písemnou nebo praktickou, případně jak vhodně je kombinoval. Dále uvedte, jak využíval instruktáže ve frontální, skupinové či individuální formě výuky, případně jak je kombinoval. Uvedte rovněž, zda vedle úvodní instruktáže využil i instruktáž průběžnou (rozšiřující nebo korekční).

Kvalitu a úroveň instruktáže opět ohodnoťte v rozsahu 1 – 5.

Jiné metody – Uvedte další postupy použité v hospitované výuce, které nebylo možno zařadit do výše uvedeného třídění (především postupy aplikované na pracovišti sociálního partnera).

Frontální výuka – Posudte vhodnost frontální výuky odborného výcviku s ohledem na počet žáků v učební skupině. Posudte, zda byl k dispozici dostatek materiálu, náradí, strojů a zařízení pro práci všech žáků.

Vhodnost a úroveň frontální výuky ohodnoťte v rozsahu 1 – 5.

Skupinová výuka – Posudte vhodnost využití skupinové výuky. Uvedte, zda byly vytvořeny dílčí skupiny žáků, zda docházelo ke střídání těchto skupin na jednotlivých pracovištích. Vyhodnoťte úroveň spolupráce (kooperace) žáků ve skupinách. Při následné analýze praktické vyučovací jednotky zjistěte, zda učitel využívá při plánování a realizaci výuky přeřazovací plán.

Vhodnost a úroveň skupinové výuky ohodnoťte v rozsahu 1 – 5.

Individualizovaná výuka – Posudte vhodnost využití individuální (případně individualizované) formy výuky. Posudte, zda byla nutná (nešikovnost žáka, dlouhodobá absence, zdravotní omezení, lateralita atd.), popřípadě zda to vyžadovala organizace práce na pracovišti.

Vhodnost a úroveň individuální výuky ohodnoťte v rozsahu 1 – 5.

Jiná forma výuky – Uvedte další zjištěné organizační uspořádání výuky (zpravidla obvyklé na pracovišti sociálního partnera).

C Materiální podmínky výuky

Úroveň materiálního vybavení pracoviště – Popište vybavení pracoviště náradím, stroji, přístroji a dalším zařízením a zhodnoťte, zda toto vybavení odpovídá současným standardům daného oboru. Posudte vhodnost, kvalitu a množství (nedostatek – nadbytek) využívaných materiálů. Zhodnoťte přístup žáků k využívaným materiálům a prostředkům (technologická, ekonomická, ekologická, bezpečnostní a jiná hlediska).

Úroveň vybavení pracoviště ohodnoťte v rozsahu 1 – 5.

Úroveň vybavení pomůckami a technickými výukovými prostředky – Posudte, zda je pracoviště vybaveno vhodnými didaktickými pomůckami (materiálními, výukovými programy i SW) a technickými výukovými prostředky (včetně multimediálních prostředků). Posudte, zda byly pomůcky a výukové prostředky funkčně zařazovány do výuky (výcviku), zda s nimi aktivně pracovali i žáci.

Úroveň tohoto vybavení a vhodnost používání ohodnoťte opět v rozsahu 1 – 5.

Úroveň zajištění hygienických podmínek pracoviště – Posudte úroveň hygienických podmínek pracoviště a předpisů (hygienické požadavky na prostory a provoz, teplota, osvětlení, přestávky v práci, dostupnost sociálního zařízení atd.) a jakým způsobem jsou tyto podmínky dodržovány během výuky (především při výuce v terénu).

Úroveň zajištění a dodržování hygienických podmínek ohodnoťte v rozsahu 1 – 5.

Zajištění a dodržování bezpečnosti práce při výuce – Posudte zajištění a dodržování zásad bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na pracovišti (případnou spolupráci se sociálním partnerem v této oblasti). Posudte, zda jsou žáci vybaveni OOP a správně je používají. Zjistěte, zda UOV žáky prokazatelně a náležitě proškolil o zásadách bezpečnosti a zda je žáci i sám učitel respektují. Zaměřte se především na práci žáků s vyhrazenými technickými zařízeními, chemikáliemi, hořlavinami atd. (zda jsou u nich prováděny předepsané kontroly a revize, jsou bezpečně ukládány apod.). Vyhodnoťte, zda jsou žáci vedeni k bezpečné práci, zda jsou pro pracoviště zpracovány potřebné řády.

Úroveň zajišťování a dodržování bezpečnosti práce při výuce ohodnoťte v rozsahu 1 – 5.

D Motivace a hodnocení

Metody motivace – Posudte metody využití UOV k motivování žáků. Do jaké míry byla motivace účinná. Uvedte, jaký vliv měla motivace na kvalitu práce (finálního produktu) či poskytovaných služeb. Uvedte, zda při produktivní práci převažovala finanční motivace.

Vhodnost a účelnost metod motivace ohodnoťte v rozsahu 1 – 5.

Způsoby hodnocení výkonu žáků – Posudte, jaké způsoby hodnocení žáků UOV využil (klasifikace, slovní hodnocení, autentické hodnocení atd.). Uvedte, zda UOV používá při hodnocení výkonu kriteriální hodnocení a zda stanovuje podmínky pro hodnocení předem. Posudte, zda využívá průběžné hodnocení (diagnostické hodnocení) a pracuje s portfoliem žáka (spolupracuje s učiteli teoretických předmětů).

Vhodnost a účelnost ohodnoťte opět v rozsahu 1 – 5.

Rozvíjení sebehodnocení – Posudte, zda UOV vede žáky k sebehodnocení (schopnosti porovnávat své dovednosti s tím, co měli zvládnout, a hledání nápravných opatření). Všimněte si, jak učitel se sebehodnocením žáků dále pracuje, jakou důležitost mu přisuzuje, jak ho koriguje a jak ho využívá.

Rozvíjení sebehodnocení a jeho úroveň ohodnoťte v rozsahu 1 – 5.

E Klima, vztahy, komunikace

Úroveň komunikace učitele odborného výcviku se žáky – Zhodnoťte, jak UOV používá komunikaci jako součást pedagogické interakce. Všimněte si, zda vhodně používá základní druhy komunikace – verbální komunikaci (mluvenou řeč, kódovanou řeč), neverbální komunikaci, řeč objektů atd. Sledujte, zda jsou při mluvené řeči respektovány důležité paralingvistické charakteristiky (hlasitost, plynulost, frázování, důraz, modulace, výška). Sledujte dodržování základních zásad komunikace se žáky – např. empatie k žákům, respektování osobnosti žáka (konstruktivní dialog), dále např. autenticita (hodnověrnost), odbornost, konkrétnost při projevu UOV atd. Posudte, zda a jakým způsobem pracuje UOV s talentovanými či problémovými žáky.

Úroveň komunikace ohodnoťte v rozsahu 1 – 5.

Úroveň neverbální komunikace – Ohodnoťte, jak UOV dokáže využívat jednotlivých způsobů neverbální komunikace (oční kontakt, mimika, gestika - používání rukou jako prostředku mezi vnitřní a vnější řečí, posturologie - komunikace prostřednictvím postojů, držení těla nebo částí těla, kinezika - komunikace prostřednictvím pohybů, a to od sladění pracovních pohybů až po pohyb UOV po pracovišti, proxemika - komunikace založená na respektování zón, tzn. vzdáleností mezi UOV a žáky, žáky mezi sebou). Pozornost věnujte vhodnosti případně používané haptiky - fyzického kontaktu mezi UOV a žákem. Sledujte soulad verbální a neverbální komunikace.

Úroveň neverbální komunikace ohodnoťte rovněž v rozsahu 1 – 5.

Vztah učitele odborného výcviku k žákům – Zhodnoťte, jaký má UOV ke svým žákům vztah. Zda UOV vede žáky k aktivnímu zájmu o obor, podporuje jejich schopnost učit se, rozvíjí vztah k práci, podporuje jejich aktivitu a tvořivost, má vytvořený systém stimulů, který prakticky využívá, sám je vzorem pro žáky, má přirozenou autoritu, je objektivní, náročný, ale spravedlivý (rovný přístup k žákům). Sledujte, zda UOV respektuje mimořádný přístup k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami a upravuje pro ně program odborného výcviku (totéž u žáků se specifickými poruchami učení). Sledujte, zda UOV podporuje pozitivní klima při výcviku, má zájem i o mimoškolní aktivity žáků a podporuje talentované žáky (soutěže, přehlídky atd.).

Vztah UOV k žákům ohodnoťte také v rozsahu 1 – 5.

Analytická část

Analytická část hospitace slouží k osvětlení a posouzení jevů, které není možné zjistit během pozorování průběhu odborného výcviku. Základními metodami jsou:

- strukturovaný rozhovor s učitelem odborného výcviku,
- analýza jevové stránky výcviku,
- posuzování podstaty a příčin jevů,
- analýza dokumentů odborného výcviku (od ŠVP až po smlouvy se sociálními partnery).

Okruhy rozhovoru jsou uvedeny v hospitačním archu (v komentáři buněk), další pak vyplynou z průběhu sledované vyučovací jednotky. Analytická část by měla proběhnout bezprostředně po ukončení sledovaného odborného výcviku.

Pohospitační rozhovor by měl být veden v pozitivním duchu, s velkým prostorem pro sebereflexi UOV. Východiskem by měly být silné stránky učitelova působení. Učitel odborného výcviku musí být seznámen s hodnocením průběhu odborného výcviku. Závěry a doporučení by měl akceptovat, případně své připomínky uvést na konci hospitačního archu.

A Plánování a řízení

Okruhy analýzy: soulad učiva s kurikulem, spolupráce učitelů odborných předmětů a odborného výcviku, efektivita řízení výuky, zajišťování pořádku a kázně, využívání průřezových témat, rozvoj klíčových a odborných kompetencí, využívání výsledků průběžné diagnostiky.

B Použití metod a forem výuky

Okruhy analýzy: adekvátnost metod, variabilita metod, zvládnutí metod, vhodnost použitých forem, využívání kooperace.

C Materiální podmínky výuky

Okruhy analýzy: efektivní využívání vybavení pracoviště, vybavení vhodnými pomůckami, aktivní práce žáků s pomůckami, efektivní používání technických výukových prostředků, používání osobních ochranných pomůcek, dodržování BOZP, prokazatelnost školení k bezpečnosti práce.

D Motivace a hodnocení

Okruhy analýzy: ověřování účinnosti motivace, respektování individuálních vzdělávacích požadavků, využívání zpětné vazby, objektivita hodnocení, využívání slovního hodnocení, systém evidence hodnocení, portfolio žáka.

E Klima, vztahy, komunikace

Okruhy analýzy: přístup učitele k žákům, respektování osobnosti žáka, podněcování vztahu žáků k výuce (oboru), podpora spolupráce (ne rivalita) mezi žáky a učitelem i mezi žáky navzájem, poskytování zpětné vazby žákům a jejich pozitivní povzbuzování, možnost profesního růstu žáků, kooperace mezi žáky, vytváření respektu k učitelům, problematika agrese a šikany, práce se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

F Profesní podmínky

Okruhy analýzy: odbornost učitele, pedagogicko-psychologické kompetence UOV, kreativita, úroveň sebehodnocení, účast UOV v DVPP.

evaluační nástroje

1. Rámec pro vlastní hodnocení školy. Metodický průvodce.
2. Anketa pro rodiče. Anketa škoie na míru.
3. Anketa pro žáky. Anketa škoie na míru.
4. Anketa pro učitele. Anketa škoie na míru.
5. Analýza dokumentace školy. Katalog kvantitativních indikátorů.
6. Dobrá škola. Metoda pro stanovení priorit školy.
7. Příprava na změnu. Metoda pro předjímání reakcí lidí.
8. Rámec profesních kvalit učitele. Hodnoticí a sebehodnoticí arch.
9. Profesní portfolio učitele. Soubor metod k hodnocení a sebehodnocení.
10. 360° zpětná vazba pro střední úroveň řízení. Soubor dotazníků a metodických doporučení.
11. Metody a formy výuky. Hospitační arch.
12. Učíme děti učit se. Hospitační arch.
13. **Výuka v odborném výcviku. Hospitační arch.**
14. Klíma školy. Soubor dotazníků pro učitele, žáky a rodiče.
15. Klíma školní třídy. Dotazník pro žáky.
16. Klíma učitelského sboru. Dotazník pro učitele.
17. Společenství prvního stupně. Dotazník pro žáky formou počítačové hry.
18. Interakce učitele a žáků. Dotazník pro žáky.
19. Připravenost školy k inkluzivnímu vzdělávání. Dotazník pro učitele.
20. Předcházení problémům v chování žáků. Dotazník pro žáky.
21. Poradenská role školy. Posuzovací arch.
22. Mapování cílů kurikula. Posuzovací arch.
23. Strategie učení se cizímu jazyku. Dotazník pro žáky.
24. Školní výkonová motivace žáků. Dotazník pro žáky.
25. Postoje žáků ke škole. Dotazník pro žáky.
26. Zjišťování a vyhodnocování výsledků vzdělávání žáků. Posuzovací archy.
27. ICT v životě školy – Profil školy²¹. Metodický průvodce.
28. Internetová prezentace školy. Posuzovací arch.
29. Skupinová bilance absolventů. Metoda pro hodnocení průběhu školního vzdělávání.
30. Zpětná vazba absolventů a firem. Dotazník pro absolventy a metoda rozhovoru pro zástupce spolupracujících firem.

